Центр аналізу публічних фінансів та публічного управління при Київській школі економіки

KSE Kyiv School of Economics

Бюджетний барометр – червень 2024

Що вийшло?

1. У червні надходження до загального фонду держбюджету становили **138 млрд грн, що на 32,3% більше, ніж було передбачено в розписі.**[1] Перевиконання відбулося за рахунок досягнення або перевищення плану за податковими та неподатковими надходженнями. Загалом до загального і спеціального фонду держбюджету надійшло **240,6 млрд грн.**
2. 28 червня Виконавча рада Міжнародного валютного фонду (МВФ) завершила четвертий перегляд програми в рамках Механізму розширеного фінансування для України. І вже 3 липня Україна отримала черговий транш у сумі близько 2,2 млрд дол. США.

Що не вийшло?

1. У червні до державного бюджету не надходило грантової підтримки, а запозичення були дещо нижчими за очікувані. В умовах дедалі більших оборонних і соціальних потреб це створює додатковий тиск на Уряд та стимулює пошук резервів залучення коштів до бюджету.
2. Відчутне недовиконання плану надходжень внутрішнього ПДВ та рентної плати послаблює спроможність фінансувати видатки.

Що далі?

1. Регулярне надходження макрофінансової допомоги позитивно впливатиме на макрофінансову стабільність:
   - 28 червня Кабмін затвердив Фінансову угоду між Україною та Європейським Союзом про залучення грантової допомоги в рамках Ukraine Facility у розмірі 5,27 млрд євро протягом наступних чотирьох років. 3 млрд євро із цих коштів мають надійти вже в цьому році в разі виконання Україною індикаторів, передбачених Планом України.
   - Невдовзі варто очікувати на перший транш фінансування із загального пакету бюджетної допомоги в розмірі 7,8 млрд дол. США від Сполучених Штатів у рамках пакету фінансово-військової допомоги на загальну суму 61 млрд дол. США.
2. У серпні завершується термін домовленостей з тримачами українських єврооблігацій про тимчасове припинення виплат за боргом, що може призвести до значних бюджетних витрат. Відповідно, для того щоб зменшити це фінансове навантаження, Уряд має домовитися про реструктуризацію або продовження мораторію на виплати за борговими зобов'язаннями, ймовірність чого є високою. До того ж це є одним з зобов'язань перед МВФ - скорочення боргового навантаження шляхом реструктуризації боргу на рівні 1-1,8% ВВП на рік протягом 2024-2027 років.

Ключові ризики:

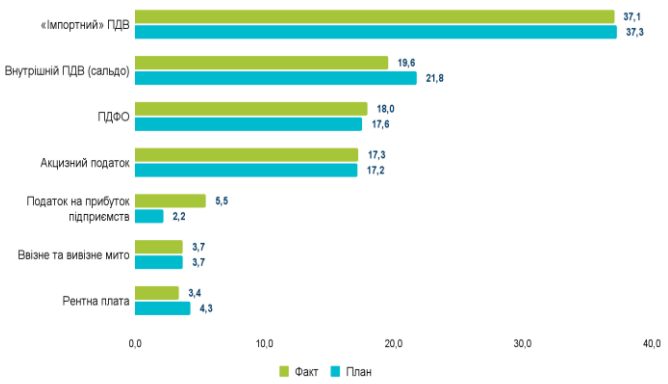
- Значне пошкодження енергетичної інфраструктури, а також активізація мобілізаційних заходів за відсутності ефективного бронювання може негативно вплинути на ділову активність і відповідно надходження податків (*високий ризик*).
- Відтермінування підвищення ставок податків, що важливо для покриття додаткових видатків на оборону, може призвести до ускладнення їх фінансування в цьому році (*середній ризик*).
- Погіршення споживчих настроїв може призвести до нижчого споживання, в першу чергу внутрішнього, внаслідок чого надходження внутрішнього ПДВ залишатимуться нижчими за планові показники *(середній ризик).*

Деталі:

(1) Дохідну частину бюджету було перевиконано на 32,3% передусім за рахунок вищих за планові неподаткових надходжень (зокрема, 29,1 млрд грн дивідендів та частини чистого прибутку держпідприємств). Надходження податків, зборів та обов'язкових платежів до загального фонду державного бюджету становили 138 млрд грн. При цьому за основними податковими надходженнями планували зібрати 104,1 млрд грн (за загальним фондом), а фактично надійшло 104,6 млрд грн (+0,5%) (рис. 1). Надходження за основними податками у червні 2024 були значно більшими, ніж у червні минулого року.

План доходів травня Державній податковій службі вдалося перевиконати на 12,1% (9,5 млрд грн) імовірно, за рахунок дивідендів та частини чистого прибутку держпідприємств. Проте, незважаючи на девальвацію гривні (можливо, повільнішу, ніж очікувалося), Митна служба дещо недовиконала планові надходження (-0,8%).

Рис. 1. Надходження за основними податками до загального фонду державного бюджету у червні 2024 року, млрд грн

Джерело: Міністерство фінансів України

Сукупні надходження до загального фонду державного бюджету від податку на прибуток підприємств у червні становили 5,5 млрд грн, що на 150% більше запланованого

[1] Усі планові показники у бюджетному барометрі враховано згідно з розписом Держбюджету-2024 станом на 1 липня 2024 року

(у червні 2023 року надходження від цього податку становили 2,3 млрд грн). Основними факторами перевиконання, ймовірно, є часткова детінізація грального бізнесу, а також вищі прибутки банків, до яких застосовується ставка 25% (у травні 2024 року вони отримали чистий прибуток у розмірі 15,9 млрд грн при середньомісячному значенні у 13,6 млрд грн у січні-травні 2024 року).

Надходження ПДФО до загального фонду бюджету у червні 2024 року становили 18 млрд грн, що дещо вище за надходження минулого місяця (на 0,5 млрд грн) і на 2,3% вище від запланованого показника. Це може бути пов'язано із зростанням сезонної зайнятості деяких працівників, що отримують погодинну оплату праці (зараз мінімум - 48 грн за годину) та зростанням у другому кварталі мінімальної зарплати загалом до 8000 грн.

Акциз у доходах загального фонду становив 17,3 млрд грн, що на 0,6% більше запланованого. У червні минулого року – 8,8 млрд грн, оскільки тоді загалом був нижчий рівень виробництва та імпорту підакцизних товарів. Перевищення планових показників також може бути пов'язане з вищим обмінним курсом, який використовувався при розрахунку митної вартості імпортованих підакцизних товарів.

Чисті доходи від внутрішнього ПДВ у червні становили 19,6 млрд грн – на 10,1% менше від плану (за аналогічний період минулого року – 17,5 млрд грн), що, імовірно, зумовлено більш оптимістичними очікуваннями при складанні помісячного розпису доходів. Всього було зібрано 32,4 млрд грн внутрішнього ПДВ, а відшкодовано платникам 12,8 млрд грн. При цьому надходження імпортного ПДВ були нижчими за планові показники на 0,5%, і до загального фонду держбюджету надійшло 37,1 млрд грн цього платежу.

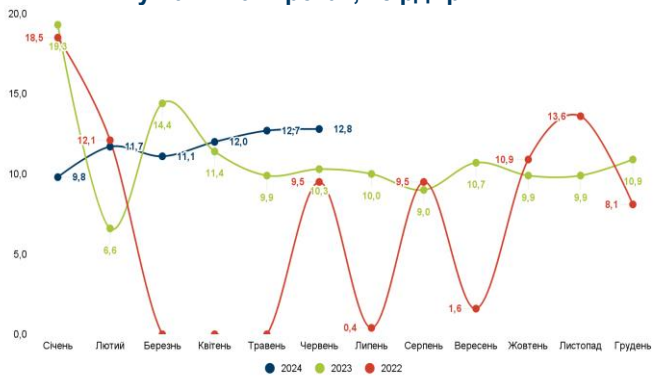
У червні до бюджету надійшло 3,7 млрд грн ввізного та вивізного мита (у червні 2023 року – 2,6 млрд грн), що відповідає плану на місяць.

Від рентної плати за користування надрами надійшло 3,4 млрд грн, що на 20,9% нижче від плану. Подальше зниження фактичної ціни реалізації природного газу (з 14,4 тис. грн за 1 тис. м^3 у листопаді 2023 року, коли було ухвалено бюджет, до 12,5 тис. грн у травні 2024 року), може бути пов'язане зі зниженням споживання природного газу.

(2) У червні касові видатки загального фонду держбюджету були виконані на рівні 286,7 млрд грн, що на 13,8% менше від запланованого (згідно з розписом планувалося 332,6 млрд грн). Хоча фактичний показник видатків і зберігається на середньорічному рівні, регулярне недовиконання планових видатків може свідчити як про брак фінансування, так і про неякісно пропрацьовані планові показники. Водночас щомісяця 2024 року (окрім січня) фактичні видатки загального фонду бюджету вищі, ніж у відповідному місяці 2023 року. Для порівняння: у червні 2023 року було профінансовано видатки в обсязі 265,1 млрд грн.

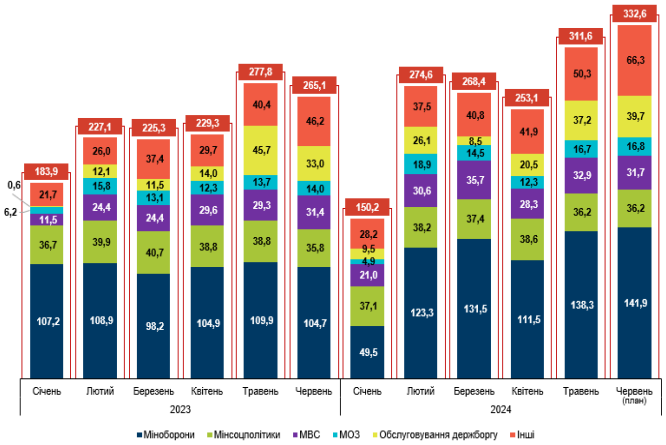
(3) У червні дефіцит загального фонду державного бюджету планувався в розмірі **204,7 млрд грн**. Фактичну суму дефіциту загального фонду державного бюджету Міністерство фінансів у оперативній інформації не оприлюднило. За нашими приблизними оцінками (припускаємо, що у червні були надані та повернуті усі передбачені планом суми кредитів із загального фонду державного бюджету, а це 0,8 млрд грн та 0,9 млрд грн відповідно), його розмір може становити **147,7 млрд грн,** що в **1,4** рази менше планового показника. Це сталося через неритмічне надходження зовнішньої фінансової допомоги, що призвело до браку ресурсів для фінансування усіх запланованих видатків. А також завдяки перевиконанню доходів загального фонду держбюджету у червні.

Рис. 2. Бюджетне відшкодування ПДВ у 2022–2024 роках, млрд грн

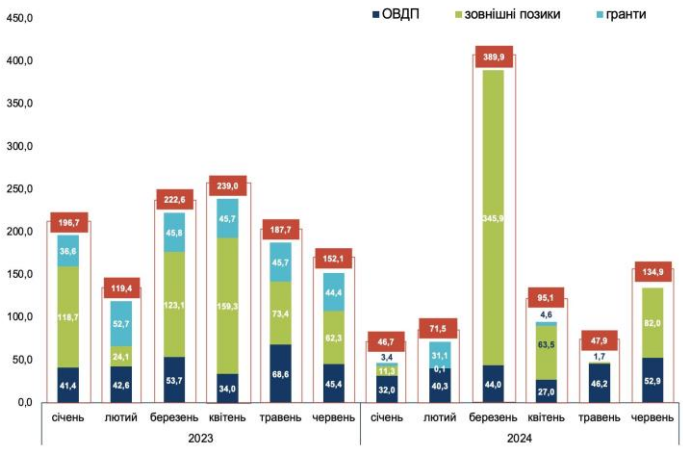
Джерело: Міністерство фінансів України

Рис. 3. Фактичний розподіл видатків держбюджету у січні-червні 2023–2024 років, млрд грн

Джерело: Міністерство фінансів України

Рис. 4. Фінансування бюджету у січні–червні 2023-2024 років, млрд грн

Джерело: Міністерство фінансів України

(4) У червні до державного бюджету надійшло **82,0 млрд грн (1,9 млрд євро)** зовнішніх позик від Європейського Союзу як безумовне фінансування в рамках Ukraine Facility. Загалом за перше півріччя 2024 року до державного бюджету надійшло **543,6 млрд грн** (**13,8 млрд дол. США** в еквіваленті) зовнішньої допомоги: **12,8 млрд дол. США** (в еквіваленті **504,5 млрд грн)** зовнішніх позик і трохи більше **1 млрд дол. США (39,1 млрд грн)** грантів.

(5) Окрім зовнішнього фінансування, у червні Мінфін залучив **52,9 млрд грн** від розміщення ОВДП, з яких **8,7 млрд грн** або **16,4%** від загального обсягу залучених ОВДП – за бенчмарк облігаціями, а **16,2 млрд грн** (**400,0 млн дол. США**) залучено від облігацій номінованих в іноземній валюті, що становить **30,6%** від обсягу всіх залучених коштів від ОВДП цього місяця. Загалом залучених за перше півріччя 2024 року в результаті розміщення ОВДП коштів вистачило для здійснення платежів з погашення ОВДП – залучено **242,4 млрд грн,** тоді як на погашення витрачено **187,9 млрд грн.** Однак сукупні витрати на погашення і обслуговування внутрішнього державного боргу на **41,8 млрд грн** перевищували суму залучених ОВДП.

(6) Всього у червні на погашення та обслуговування державного боргу витрачено **88,5 млрд грн,** з яких **82,8%** або **73,3 млрд грн** витрачено на погашення та обслуговування внутрішнього боргу. Загалом у червні 2024 року із зовнішніх та внутрішніх джерел надійшло на **46,3 млрд грн** більше позикових коштів, ніж витрачено на погашення та обслуговування державного боргу.

(7) У червні 2024 року до загального фонду місцевих бюджетів (без урахування міжбюджетних трансфертів) надійшло 32,6 млрд грн. Основні доходи загального фонду місцевих бюджетів у червні становили:

- 22,1 млрд грн ПДФО,
- 2,3 млрд грн єдиного податку,
- 2,2 млрд грн акцизного податку.

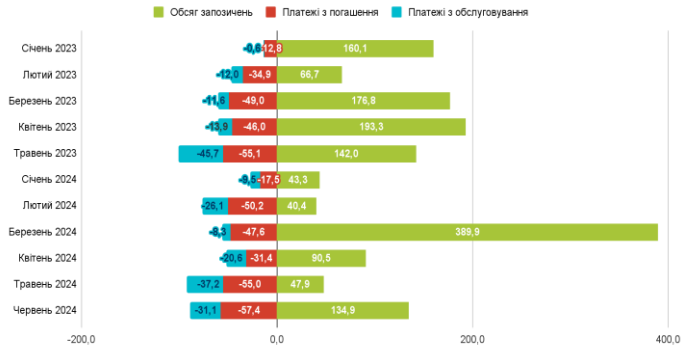
У повному обсязі були профінансовані базова і додаткова дотації. Освітня субвенція у І півріччі 2024 року була перерахована в обсязі 99,6% від плану.

(8) Сукупні надходження від **ЄСВ** у червні 2024 року становили **48 млрд грн**, що на 5,4 млрд грн або 12,7% більше, ніж у червні 2023 року (рис. 8-9). Збільшення надходжень від ЄСВ пов'язане зі зростанням розмірів заробітних плат переважно через нестачу працівників на ринку праці, що змушує роботодавців підвищувати заробітні плати для залучення та утримання необхідних кадрів, а також завдяки підвищенню мінімальної заробітної плати з 1 квітня 2024 року до 8000 грн.

(9) Доходи **Пенсійного фонду** у червні 2024 року збільшилися на 5,2 млрд грн або на 7,9% у порівнянні з аналогічним періодом минулого року і досягли **71,4 млрд грн** (рис. 6). Зростання доходів відбулося за рахунок збільшення власних надходжень ПФУ на 4,8 млрд грн або на 14,1% порівняно з відповідним періодом минулого року, що стало наслідком зростання доходів від ЄСВ, розподіленого до ПФУ на фінансування пенсій та виплат із соціального страхування.

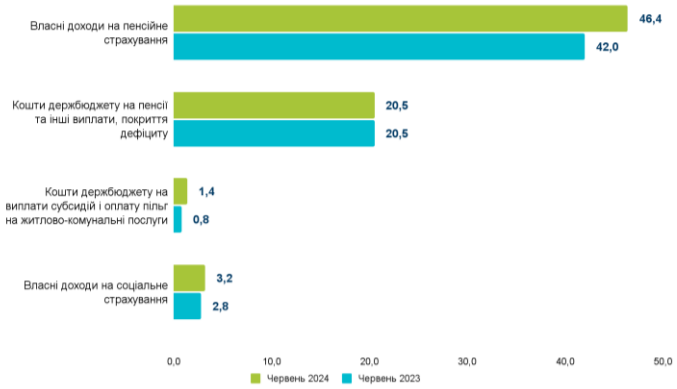
Загальні видатки ПФУ становили **66,7 млрд грн**, що більше минулорічних на 4,9 млрд грн або 7,9% (рис. 7). Це пов'язано зі збільшенням видатків на пенсійні виплати через проведені цього року індексацію та перерахунок пенсій.

Рис. 5. Обсяг запозичень, погашення та обслуговування державного боргу України у січні–червні 2023-2024 років, млрд грн

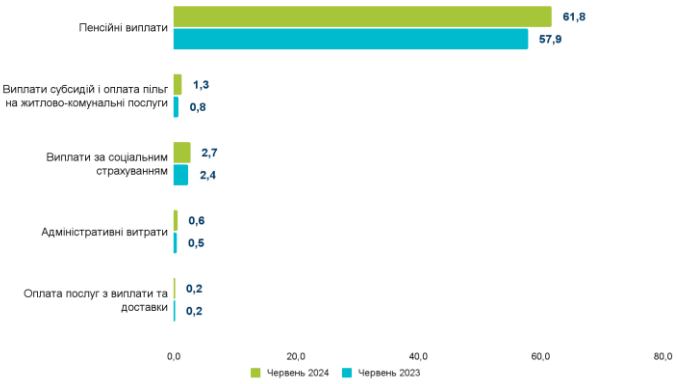
Джерело: Міністерство фінансів України

Рис. 6. Структура доходів Пенсійного фонду України у червні 2023-2024 років, млрд грн

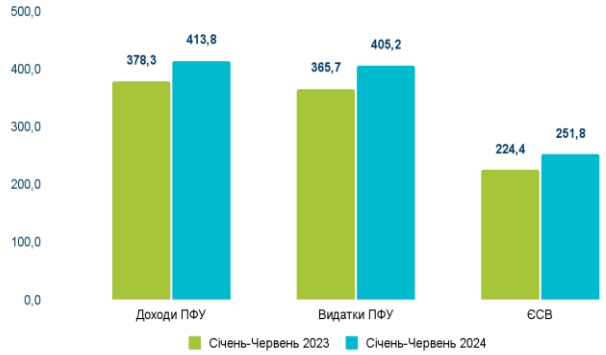
Джерело: Пенсійний фонд України

Рис. 7. Структура видатків Пенсійного фонду України у червні 2023-2024 років, млрд грн

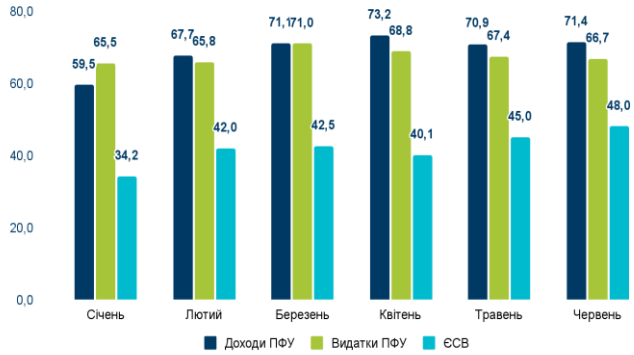
Джерело: Пенсійний фонд України

Рис. 8. Доходи та видатки Пенсійного фонду, сукупні надходження від ЄСВ за січень-червень 2023–2024 років, млрд грн

Джерело: Пенсійний фонд України, Міністерство фінансів України

Рис. 9. Помісячна динаміка доходів та видатків Пенсійного фонду, сукупних надходжень від ЄСВ у січні-червні 2024 року, млрд грн

Джерело: Пенсійний фонд України, Міністерство фінансів України

Таблиця 1. План та факт виконання державного бюджету (за загальним фондом) у січні-червні 2024 року, млрд грн

Показник	Січень		Лютий		Березень		Квітень		Травень		Червень		Всього	
	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт
Доходи, в т.ч.	***92,4***	***116,0***	***140,9***	***188,6***	***149,8***	***164,3***	***118,6***	***154,6***	***139,6***	***151,8***	***104,3***	***138,0***	***745,6***	***913,3***
ПДФО	*13,3*	*13,0*	14,8	15,9	15,3	16,0	16,4	16,8	16,6	17,5	17,6	18,0	94,0	97,2
Податок на прибуток	*2,3*	*2,0*	49,0	66,8	46,6	60,1	2,3	3,2	36,9	42,1	2,2	5,5	139,3	179,7
Рентна плата за користування надрами	*3,9*	*3,5*	5,0	3,7	3,9	2,2	4,3	5,3	5,2	5,4	4,3	3,4	26,6	23,5
Акцизний податок	*9,7*	*12,2*	11,8	12,6	14,0	14,5	15,3	17,3	16,4	17,2	17,2	17,3	84,4	91,1
«Внутрішній» ПДВ (сальдо)	*27,2*	*35,1*	17,7	15,3	21,8	18,5	21,1	23,2	21,7	20,2	21,8	19,6	131,3	131,9
«Імпортний» ПДВ	*29,7*	*37,0*	35,3	32,0	40,5	40,1	34,5	39,3	34,1	38,6	37,3	37,1	211,4	224,1
Ввізне і вивізне мито	*3,1*	*4,6*	3,7	3,3	4,1	4,3	3,5	4,0	3,7	3,9	3,7	3,7	21,8	23,8
Видатки	***223,1***	***150,2***	***298,8***	***274,6***	***265,5***	***268,4***	***273,3***	***253,1***	***341,1***	***311,6***	***332,6***	***286,7***	***1 734,4***	***1 544,6***
Дефіцит (-) / профіцит (+)*	***-130,4***	***-33,3***	***-156,8***	***-85,6***	***-116,1***	***-103,8***	***-149,7***	***-97,0***	***-200,2***	***-157,9***	***-204,7***	***-147,7****	***-957,9***	***-625,3***
Джерела фінансування дефіциту														
Чисті запозичення	**106,5**	**25,8**	**126,9**	**-9,8**	**129,5**	**342,3**	**60,0**	**59,1**	**64,4**	**-7,1**	**83,0**	**77,5**	**570,3**	**487,8**
Запозичення	*125,0*	*43,3*	*179,8*	*40,4*	*183,2*	*389,9*	96,3	90,5	123,5	47,9	142,5	134,9	850,3	746,9
Погашення	*-18,5*	*-17,5*	*-52,9*	*-50,2*	*-53,7*	*-47,6*	-36,3	-31,4	-59,1	-55,0	-59,5	-57,4	-280,0	-259,1

* розмір дефіциту не дорівнює арифметичній різниці між доходами та видатками, оскільки на розмір дефіциту додатково впливає обсяг надання кредитів з державного бюджету, та їх повернення
**розрахунок Центру
Джерело: Міністерство фінансів України, розрахунки Центру

Таблиця 2. Основні показники фінансування державного бюджету, млрд грн

Показники	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень
Всього надійшло млрд грн, у тому числі:	43,3	40,4	389,9	90,5	47,9	134,9
у % до плану (за весь період)	*34,6*	*25,8*	*212,8*	*94,0*	38,8	94,7
Від розміщення ОВДП, млрд грн, у т.ч.:	32,0	40,3	44,0	27,0	46,2	52,9
у гривнях, млрд грн	*12,7*	20,6	33,0	25,2	41,3	36,7
у іноземній валюті у перерахунку в млрд грн (млн дол. США+ млн євро)	***₴ 19,3 ($250+€235)***	***₴ 19,7 ($218,4+€274,8)***	***₴ 11,0 ($281,1)***	***₴ 1,8 (€42,3)***	4,9 (€113,6)	16,2 ($400,0)
Із зовнішніх джерел, млрд грн	11,3	0,1	345,9	63,5	1,7	82,0
Платежі з погашення державного боргу, млрд грн	17,5	50,2	47,6	31,4	55	57,4
у % до плану за весь період	*94,6*	*94,9*	*88,6*	86,5	93,1	96,5
Платежі з обслуговування, млрд грн	9,5	26,1	8,3	20,6	37,2	31,1
у % до плану за весь період	*90,5*	*97,8*	*66,9*	127,2	82,3	78,3

Джерело: Міністерство фінансів України, розрахунки Центру

Таблиця 3. Зовнішні джерела залучення фінансових ресурсів* за січень-червень 2024 року

Джерела	Обсяг, млрд грн (млн дол. США, млн євро, млн кан. дол.)
Позика ЄС в рамках реалізації механізму перехідного фінансування (Bridge Financing) Ukraine Facility	₴335,4 (€7890)
Кошти від Уряду Канади	₴57,6 (CAD$2000)
Позика МБРР на підтримку політики розвитку та відновлення	₴54,9 ($1400)
Надходження коштів від МВФ	₴34,6 ($880)
Позика МБРР у межах фінансування проекту «Інвестиції у соціальний захист задля підвищення охоплення, стійкості та ефективності» (INSPIRE)»	₴11,3 ($297,0)
Позика МБРР в рамках фінансування «Екстреного проекту надання інклюзивної підтримки для відновлення сільського господарства України (ARISE)»	₴8,9 ($229,4)
Позика МБРР в рамках проекту «Модернізація системи соціальної підтримки населення України»	₴0,8 ($20,0)
Позика МБРР у рамках проекту «Зміцнення системи охорони здоров'я та збереження життя»	₴0,1 (€3,0)

*за винятком грантів
Джерело: Міністерство фінансів України

* * *

Автори:
Юлія Маркуц, Ліна Задорожня, Тарас Маршалок, Інна Студеннікова, Дмитро Андрієнко, Тетяна Лутай
Центр аналізу публічних фінансів та публічного управління при Київській школі економіки